

Národní památkový ústav, dřevěná plastická výzdoba v Českém Svatojanském

OBNOVA VĚŽE HRÁDKU V Č. KRUMLOVĚ ZÍSKALA GRAND PRIX OBCE ARCHITEKTŮ V ROCE 1994.

Mléčobití památková výzdoba v Krumlově, dřevěná plastická výzdoba v Českém Svatojanském

JEDNOU ZE ZACHOVANÝCH SCÉN ČESKOKRUMLOVSKÉHO ZÁMECKÉHO BAROKNÍHO DIVADLA JE VOJENSKÝ TÁBOR (NA SNÍMKU). CITLIVÁ OBNOVA BYLA VYZNAMENÁNA CENOU EUROPA NOSTRA V ROCE 2002.

ROZHOVOR S PAVLEM JERIEM

Role památkáře je i diplomatická

Celý život zasvětil neúnavné péči o památky. I když by si mohl užívat zaslouženého odpočinku, ve svých aktivitách nepolevuje. Pro mladší kolegy i vlastníky je studnicí znalostí a zkušeností. Všem vždy ochotně poradí.

Když se ohlédnete za uplynulým půlstoletím, které jste věnoval péči o památky, jak byste ho charakterizoval?

Je to velmi dlouhá doba a bezesporu plná změn. Krátce po mém nástupu začaly prověrky a začínala normalizace. Památky chátraly, protože průběžná údržba se téměř neprováděla. Na druhou stranu byl čas na průzkumy objektů, zpracovávaly se podklady pro vyhlášení městských památkových rezervací, později i památkových zón. V tehdejší Státní ústavu památkové péče a ochrany přírody panovala velmi kolegiální přátelská atmosféra a svým způsobem to bylo místo, kde se počítalo s tím, že památkáři jsou pro

režim neškodní podivíni. Jistá izolovanost však měla i pozitiva. Starší kolegové intenzivně a nezištně sdělovali své letité zkušenosti a znalosti nám mladým. Na druhou stranu z důvodu potřeby pochubit se v mezinárodním měřítku byli památkáři občas potřební. Tak bylo podpořeno pořádání několika mezinárodních konferencí. Kontakty z té doby a jejich ohlas pomohly po pádu režimu navázat čilé mezinárodní styky a uplatnily se též při úspěšných zápisech na Seznam UNESCO a podobně. Odtržení ochrany přírody dle mého nebylo šťastné. Jak dochází postupně ke generačním změnám, mizí i vazby mezi oběma obory dané společnou minulostí a mnohdy se dnes pracně hledá vzájemně respektující kompromis tam, kde se střetávají zájmy památkové a zájmy ochrany přírody. Oproti dobám, kdy vše diktovala jedna strana a plánovalo se na pětiletky, přinesla nová doba úžasné možnosti – za rok se opraví památek víc než předtím za 20 let. Ti, kdo byli trpěni, najednou mohli uplatnit schopnosti a vědomosti. Co se však dnes podceňuje, je odborná výchova řemeslníků v oborech nezbytných pro obnovu historických staveb.

V čem spatřujete zásadní milníky dosavadní péče o památky?

V památkové péči se udála řada změn, která je vyvolána změnami legislativy. Když to zjednoduším, zákon z roku 1958 považoval za památku vše, co vykazovalo její znaky, a evidence měla podpůrný charakter. Tento zákon za-

TEXT JITKA SKOŘEPOVÁ
FOTO JITKA SKOŘEPOVÁ,
NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV,
ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST
JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU

ŘANĚ BAROKNÍ CHRÁM SV. MARKÉTY V JAROMĚŘICÍCH NAD ROKYTNOU PROCHÁZÍ NÁROČNOU REKONSTRUKCÍ. PRO SVOU KULTURNĚHISTORICKOU HODNOTU JE CHRÁNĚN JAKO SOUČÁST NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY ZÁMKU.

DEMONTÁŽ LUCERNY

vedl ale jako první na světě ochranu urbanistických celků – památkových rezervací. Odborný dohled nad akcemi v městských památkových rezervacích přímo vykonával Státní ústav památkové péče a ochrany přírody. V roce 1987 byl nahrazen novým památkovým zákonem, který za památku považuje jen to, co je za ni prohlášeno. Přibyla však kategorie památkových zón. Zdůraznit je třeba také přistoupení naší republiky v roce 1990 k Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972 i to, že řada mezinárodních úmluv v oblasti ochrany architektury a kulturního dědictví byla ratifikována, a má tak srovnatelnou váhu jako naše ústava. Zásadním milníkem jsou však majetkové změny po roce 1989. Do té doby převažující státní majetek se ve velké míře rozprostřel mezi fyzické a právnické osoby, církve, obce a kraje. Zcela se změnila struktura firem podílejících se na obnově památek. Platí to rovněž o restaurátorech, mnohdy působících prostřednictvím agentur. Na nové územní uspořádání reagovala i památková péče. Výkon mimo Ministerstvo kultury připadl nově zřízeným krajským úřadům a obcím s rozšířenou působností. Vznikl Národní památkový ústav, který dobudoval v jednotlivých krajích územní odborná pracoviště a čtyři územní památkové správy, které pečují o více než 100 veřejnosti zpřístupněných památek. Co ale přinesla nová doba je i obrovský nárůst administrativy, jako by byla důležitější než samotný průběh i výsledek obnovy a restaurování.

PAVEL JERIE

- ▶ dlouholetý odborný pracovník památkové péče, člen Českého národního komitétu ICOMOS
- ▶ narodil se v Praze v roce 1947
- ▶ v Národním památkovém ústavu, dříve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody, pracuje od roku 1968, v letech 2006–2008 byl jeho generálním ředitelem
- ▶ od poloviny 70. let působil jako odborný garant několika městských památkových rezervací, dosud je garantem významných akcí obnovy památek
- ▶ držitel ocenění Grand Prix Obce architektů za rekonstrukci (1994), Europa Nostra (2000, 2002, 2008), Ceny Jože Plečnika (2019) a Ceny Ministerstva kultury za památkovou péči (2020)

Jaký dopad na památkovou péči bude mít nový stavební zákon, jehož některé části vejdu v platnost už v příštím roce?

Je obtížné odhadnout dopad v celé šíři. To ověří praxe. Ale řada odborníků vidí velká rizika. Přitom pokud by docházelo k negativním dopadům na památky, jde o dopady nezvratné. Největší rizika vidím u ochranných pásem. Z argumentací, které doprovázely prosazení nového stavebního zákona, často byla patrná účelovost. Dle mých zkušeností nejdelší lhůty byly tam, kde záměry investorů byly v rozporu s územními plány, eventuálně i v případech, kdy prokazatelně stavební úřady personálně nestačily dodržovat termíny.

Po jakém zaměstnání jste kdysi jako student dějin umění toužil?

Vztah k památkám jsem nabyl již ve velmi mladém věku. Když jsem se rozhodoval, jaké zvolím studium, byla to architektura na ČVUT. Brzy jsem ale zjistil, že studium je zaměřené zcela jinak, a sice na navrhování nových staveb, a tak jsem již cíleně změnil obor studia a našel si práci ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody.

Do jaké míry vás profesně formovalo, že jste se narodil v Praze, vyrostl tam i dospěl?

Prahu považuji za jedno z nejkrásnějších měst. Odmala jsme chodili na Hrad, po nejvýznamnějších místech Starého Města, Malé Strany i Hradčan, na výstavy a do muzeí. Jistě mě ovlivnil i můj oblíbený prastrýc, ar-

V ROCE 2019 ZAČALA ROZSÁHLÁ REVITALIZACE JEDNOHO Z NEJVĚTŠÍCH ZÁMECKÝCH AREÁLŮ V ČESKU, ZÁMKU UHERČICE, PŘI NÍŽ VZNIKNOU NOVÉ EXPOZICE, NOVÁ PROHLÍDKOVÁ TRASA I BEZBARIÉROVÝ PŘÍSTUP.

RESTAUROVANÁ VÝMALBA STĚN BANKETNÍHO SÁLU V UHERČICÍCH

chitekt Bohumír Kozák, který vynikal jako znamenitý kreslíř a vypravěč. Ale nezanedbatelný vliv měly i každoroční prázdniny v Bechyni a v Liblicích, spojené díky rodičům s poznáváním historických měst i hradů, zámků a kostelů převážně v jižních Čechách, na Vysočině, v Polabí a ve východních Čechách. Rád jsem četl historické romány a také jednotlivé díly Hradů, zámků a tvrzí Království českého od Augusta Sedláčka.

Během vaší profesní dráhy jste se podílel na obnovách mnoha významných památek, za některé jste získal i prestižní ocenění Europa Nostra (Müllerova vila v Praze, Barokní divadlo v Českém Krumlově nebo jižní průčelí zámku v Českém Krumlově). Neplánujete shrnout své zkušenosti a vydat z nich knihu?

Na sepsání pamětí se necítím, stále pracuji na plné úvazek a jsem garantem řady památek, u nichž probíhají rozsáhlé obnovy a restaurátorské práce. Největší akcí dokončenou v roce 2019 byla obnova Národního muzea a oprava pláště Národního divadla. V současnosti na několika objektech probíhají práce podpořené finančním příspěvkem z Evropské unie. Zmíním zámek v Telči, zámecký kostel sv. Markéty v Jaroměřicích nad Rokytnou nebo zámek v Uherčicích. Předávám zkušenosti ale považuji za důležité. Vítám, že mými spolugaranty jsou mladší kolegové. Přednáším na seminářích, konferencích a na Institutu pro veřejnou správu. Nesčetné jsou pak konzul-

tace s kolegy a obrací se na mne i řada vlastníků památek.

Letos jste byl vyznamenán Cenou Ministerstva kultury České republiky za památkovou péči. Pokud byste mohl ocenit kohokoli vy sám, koho byste zvolil a proč?

Je těžké volit jedno jméno. Také je zřejmé, že dosavadní držitelé byli již ve zralém věku. Navrhu proto dvě jména osobností splňujících toto kritérium. Na místě prvním je to Václav Girs, který velice ovlivnil přístup k obnově památek. Stál u mezinárodně oceněných projektů záchrany a restaurování zámeckého Barokního divadla a fasád Horního hradu v Českém Krumlově, u obnovy Müllerovy vily a projektu obnovy Bečova. Připojit by ale bylo možno rozsáhlý seznam dalších akcí – hrad Lipnice, Hrádek a věž v Českém Krumlově, řadu měšťanských domů, kostelů atd. Velká je jeho zásluha při výchově studentů na Fakultě architektury se zaměřením na památkovou péči a jejich orientace na budoucí působení ve výkonu památkové péče i v Národním památkovém ústavu. Rozsáhlá je jeho publikační a přednášková činnost. Ostatně to bylo i důvodem jeho zvolení prezidentem Českého národního komitétu ICOMOS. Dalším je Benjamin Fragner, který má nesporné zásluhy a osobní podíl na prozkoumání a ochraně technických památek, především těch, které v souvislosti se změnami po roce 1989 ztratily po zastavení výroby své využití. Spolu s ním by však bylo možno přidat řadu dalších, kteří se

zasloužili o záchranu této do nedávna opomíjené součásti našeho památkového dědictví.

Kromě již zmíněných jsou s vámi spjaté mimo jiné Národní divadlo, Rudolfinum, Obecní dům, Stavovské divadlo, Nostický palác, Národní muzeum, zámek Velké Losiny a mnohé další. Je nějaká památka, nad jejíž obnovou byste rád dohlížel, ale dosud se to nepovedlo?

V současnosti mám gesci u 18 národních kulturních památek, mnohé jsou rozsáhlými areály. Tento soubor nevznikl náhodně. Byl ovlivněn tím, že jsem se v roce 2016 přestěhoval do Telče. Některé z objektů, které jsem měl na starosti před tímto datem, jsem změnil za bližší mému bydlišti. Nebylo to lehké. Rád jsem měl hrad Švihov či chrám sv. Barbory v Kutné Hoře. Zde lituji, že se zatím neuskutečnila obnova interiéru. Nově převzaté objekty jsou však těmi, k nimž mě pojil blízký vztah a znal jsem je. Snad mé zkušenosti přispívají k úspěšným obnovám na Vranově nad Dyjí, v Jaroměřicích nad Rokytnou a v Uherčicích. Znam svůj

Máte rádi ROZHOVORY?

Na portálu PROPAMÁTKY jich najdete celou řadu:

www.rb.gy/mye9gt

Městský památkář v Praze, členem odborného pracovního výboru

KVALITNÍ OBNOVA RENESANČNÍ FASÁDY S MALOVANOU RUSTIKOU, POLYCHROMOVANÝMI KAMENNÝMI PRVKY, ŠPALETOVÝMI OKNY, VSTUPNÍMI DVEŘMI A VRATY DLE DOBOVÝCH PŘEDLOH VRÁTILA NEXOVĚ DOMU DŮSTOJNÝ VZHLED.

Městský památkář v Praze, členem odborného pracovního výboru

POKOJ V PŘÍZEMÍ S ODHALENÝM RENESANČNÍM STROPEM

věk a možnosti. Mohu říci, že se starší zájem splnil.

Odborníci z oblasti památkové péče bývají některými vlastníky památek vnímání nepříliš pozitivně jako brzdy pokroku. Co by zlepšilo jejich renomé a pomohlo k upevnění důvěry v jejich erudici?

Odborný památkář, tedy pracovník Národního památkového ústavu, musí mít reálné požadavky, musí umět poradit a hlavně vysvětlit, proč zamýšlené zásahy nejsou vhodné. A nejde jen o hlediska estetická, ale i technická. Nesmí jen zamítat. Musí srozumitelně umět zformulovat, proč by zamýšlené zásahy poškodily hodnoty, které byly důvodem prohlášení za památku a zapsání do Ústředního seznamu kulturních památek. Musí umět doporučit možná jiná řešení. Zkrátka role památkáře je i diplomatická. Řada střetů je však vyvolána též investory, kteří zakoupí památku, ale pokládají ji za místo, kde si mohou počínat bez zřetelů k platným zákonům, a třeba i kalkulují s tím, že památku zboří. Zde se konsenzus hledá obtížně.

Je obecně známo, že šikovných řemeslníků postupně ubývá. Čím byste motivoval mladé lidi, aby se začali věnovat řemeslům?

Nužno konstatovat, že výchova kvalitních řemeslníků a odborné školení selhává. To je problém mnohem širší než jen výchova těch, kteří jsou nezbytní pro obnovu památek. Potřebná by byla celková změna učňovské výchovy. Podpoření by měli být

kvalifikovaní řemeslníci, kteří budou vychovávat své nástupce. Příkladem hodným následování jsou kvalifikační kurzy v rakouském Mauerbachu. Věc má však ještě další souvislosti. Často je ve výběrovém řízení vybrána firma jen na základě nejnižší ceny. To logicky vyvolává snahu, aby subdodavatelé, najímaní řemeslníci, byli co nejlevnější. Generálnímu dodavateli mnohdy pramálo záleží, že řemeslník není kvalitní. Jsou i případy, kdy subdodavatelé platí opožděně či mu zůstane dlužen. Taková atmosféra nevyvolává důvěru a nepříspěvá k profesnímu růstu kvalitních řemeslníků.

Za obnovu Nexova domu v Telči, který jste před lety koupil ve zchátralém stavu, jste získal cenu Patrimonium pro futuro. Co považujete za klíčové při rekonstrukci historického objektu? Jak by se k němu měl majitel chovat?

Pokud někdo má památkově chráněný objekt, případně si takový dům zakoupí, měl by své záměry na využití přizpůsobovat této stavbě, a ne se snažit o opak. To nevylučuje i případně větší zásahy, ale vždy je třeba, aby byly zachovány v maximální míře jak hodnotné konstrukce a detaily, tak charakter stavby. Je řada legitimních přístupů k obnově památky. Ale jeden by volen být neměl. Nazvu ho reduktivní modernizací. Já si vybral dům, který bylo možné obnovit rehabilitací při odstranění zcela utilitárních úprav z 60. a 70. let 20. století. I mne překvapily nalezené historické výmalby a krásné dřevěné stropy. Hlavním

je dle mého šetrnost přístupu. Souvisí to s vašimi předchozími dotazy. Vždy by na prvním místě měla být shoda investora, projektanta a památkářů na druhu zásahu. Zda půjde o pouhou opravu současného stavu, rehabilitaci spojenou s doplněním infrastruktury potřebné pro současný plně funkční provoz či transformaci. Ta by ale neměla být samoučelná a neměla by objekt zbavovat hodnotných částí, detailů, konstrukcí, výzdoby. A jsme zpět u potřeby zřetelně a jasně tyto hodnoty formulovat. U mne to bylo lehčí tím, že jsem si vše velmi přísně určil. Vzácná byla i možnost opravy financovat díky prodeji domu v Praze. Ale využil jsem i dotační program pro městské památkové rezervace.

Jste dlouholetým členem Českého národního komitétu ICOMOS. Je v Česku další hmotné či nehmotné dědictví, které by si zasloužilo zápis na Seznam UNESCO?

Určitě je řada památek, které jsou na seznamu kandidátů. Některé nominace byly staženy, ale podpořil bych nové předložení upraveného a doplněného návrhu. Na prvním místě je to hrad Karlštejn, kde by bylo třeba přičlenit i záchranu v 19. století. V současnosti se na hradě provádí obnova, která rehabilituje místa poznamenaná zásahy z druhé poloviny 20. století. Dle doporučení by bylo třeba přepracovat nominaci Třeboňské rybníční soustavy. Podmínkou by ovšem byla i vůle současných vlastníků. ■